

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

KO'P BOLALI OILADA SHAXSLARARO MUNOSABATLAR VA ULARNING BOLA PSIXIK TARAQQIYOTIGA TA'SIRI

Yuldasheva Sojida Zoyirovna

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti

Jizzax filiali "Psixologiya" kafedrası assistenti

sojidayuldasheva8384@gmail.com

Mahkamov Ilhomjon Inomjon o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy universiteti talabasi

Kalit so'zlar: Ko'p bolali oila, shaxslararo munosabatlar, bola psixik taraqqiyoti, oilaviy muhit, aka-uka va opa-singil munosabatlari, ijtimoiylashuv, emotsional rivojlanish, oilaviy rollar, ota-ona tarbiyasi, muloqot, mehr-oqibat, nizolar, psixologik iqlim, mas'uliyat, hamkorlik, moslashuv.

Annotatsiya: Mazkur maqolada ko'p bolali oilalarda shakllanadigan shaxslararo munosabatlar va ularning bola psixik taraqqiyotiga ko'rsatadigan ta'siri yoritiladi. Ko'p bolali oilada aka-uka va opa-singillar o'rtasidagi muloqot, hamkorlik, raqobat va o'zaro yordam jarayonlari bolaning xarakteri hamda ijtimoiy ko'nikmalarining shakllanishida muhim o'rin tutadi. Tadqiqotda oiladagi psixologik muhit, ota-onaning tarbiya usullari va farzandlar o'rtasidagi munosabatlarning emotsional rivojlanish, mustaqillik, mas'uliyat va kommunikativ qobiliyatlarga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, ko'p bolali oilalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan nizolar, e'tibor yetishmasligi yoki tengsiz munosabatlarning bola ruhiyatiga salbiy ta'siri ham ko'rib chiqiladi.

Oila inson shaxsining shakllanishida asosiy ijtimoiy muhit hisoblanadi. Ayniqsa, ko'p bolali oilalarda shakllanadigan shaxslararo munosabatlar bolaning psixik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oiladagi mehr-oqibat, hamkorlik, nizolar yoki ota-onaning farzandlarga munosabati bolaning xarakteri, emotsional barqarorligi va ijtimoiy moslashuviga ta'sir etadi.

Psixolog olim L.Vigotskiy bolaning psixik taraqqiyoti ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liq ekanligini ta'kidlagan. Uning fikricha, bola rivojlanishida muloqot va yaqin ijtimoiy muhit hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu jihatdan ko'p bolali oilalar bolaga tabiiy ijtimoiylashuv muhitini yaratadi.

Ko'p bolali oilalarda shaxslararo munosabatlar murakkab va ko'p qirrali xarakterga ega bo'ladi. Oiladagi har bir a'zo o'ziga xos rolni bajaradi va bu rollar bolaning psixologik rivojlanishiga ta'sir etadi. Ayniqsa, aka-uka va opa-singillar o'rtasidagi munosabatlar bolaning ijtimoiylashuv jarayonida muhim omil hisoblanadi.[1]

Ko'p bolali oilalarda bolalar o'zaro yordam, hamkorlik, mehr-oqibat va murosaga kelishni tabiiy ravishda o'rganadilar. Kichik farzandlar kattalardan namuna olsa, katta farzandlarda mas'uliyat hissi kuchayadi. Bu esa bolaning kommunikativ qobiliyatlari, empatiya va ijtimoiy moslashuv darajasining rivojlanishiga yordam beradi. Bunday oilalarda ulg'aygan bolalar ko'pincha jamoaga tez moslashuvchi, sabrli va boshqalar bilan hisoblashuvchi bo'lib voyaga yetadilar.

Oiladagi iliq psixologik muhit bolaning emotsional holatiga ijobiy ta'sir qiladi. Ota-onaning mehribonligi, farzandlarga teng munosabatda bo'lishi va ularni qo'llab-quvvatlashi bolada o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantiradi. Aksincha, oilada doimiy nizolar, farzandlarni taqqoslash yoki ayrim bolalarga ko'proq e'tibor qaratilishi bolada rashk, xavotir, agressiya yoki tortinchoqlik kabi salbiy holatlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Ko'p bolali oilalarda iqtisodiy va maishiy omillar ham muhim ahamiyatga ega. Agar oilada moddiy yoki vaqt resurslari cheklangan bo'lsa, ota-onaning har bir farzandga individual yondashuvi qiyinlashadi. Bu esa ayrim bolalarda emotsional ehtiyojlarning yetarlicha qondirilmasligiga olib keladi. Natijada bola o'zini e'tibordan chetda qolgandek his qilishi mumkin.

Shuningdek, tug'ilish tartibi ham bolaning psixik taraqqiyotiga ta'sir etadi. Katta farzandlar odatda mas'uliyatli va yetakchilikka moyil bo'lsa, o'rtancha farzandlar moslashuvchanlikni tez o'zlashtiradi. Kichik farzandlar esa ko'proq himoya va e'tibor muhitida ulg'aygani sababli emotsional jihatdan sezgirroq bo'lishi mumkin.[2]

Psixologlarning ta'kidlashicha, ko'p bolali oilalarda sog'lom shaxslararo munosabatlarni shakllantirish uchun ota-onalar farzandlar bilan individual suhbatlashishi, ularning hissiy ehtiyojlarini inobatga olishi va oilada adolatli muhit yaratishi muhimdir. Chunki oiladagi ijobiy emotsional atmosfera bolaning ruhiy salomatligi va barkamol shaxs sifatida rivojlanishining asosiy omillaridan biridir.

Xulosa qilib aytganda, ko'p bolali oilalarda shakllanadigan shaxslararo munosabatlar bolaning psixik taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Bunday oilalarda bolalar hamkorlik, mas'uliyat, mehr-oqibat va ijtimoiy moslashuv kabi ijobiy sifatlarni egallaydilar. Oiladagi noto'g'ri munosabatlar yoki emotsional e'tiborsizlik bolaning ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun ota-onalar oilada sog'lom psixologik muhit yaratishi, farzandlar o'rtasida adolatli munosabatni ta'minlashi va har bir bolaning individual psixologik ehtiyojlariga e'tibor qaratishi zarur. Ana shundagina ko'p bolali oilada barkamol, ruhiy jihatdan sog'lom va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vasila Karimova Oila psixologiyasi Toshkent 2007
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim vazirligi G'.B.Shoumarov, I.O.Haydarov, N.A.Sog'inov "Oila psixologiyasi" "Sharq nashriyoti" Toshkent – 2015 [1]
3. "Oilaviy munosabatlar psixologiyasi" S.Yuldasheva. Toshkent. "Zebo print" nashriyoti 2025yil.[2]
4. D.Abdullayeva, R.Yarqulov, N.Atabayeva "Oila psixologiyasi" "Tafakkur Bo'stoni" Toshkent – 2015
5. Oila psixologiyasi: Akad. litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun o'quv qo'li. / G.B. Shoumarov, I.O. Haydarov, N.A. Sog'inov va boshq.; G'.B. Shoumarovning tahriri ostidaT.: «Sharq», 2010.
6. Социология семьи: Учебник / Под ред. проф. А.И. Антонова.- М.: ИНФРА-М, 2005 – С. 220